

УДК: 908 (477.81): 271.2 „1960/1985”

Л.В.Загребельна

аспірант кафедри релігієзнавства Національного університету

«Острозька академія»

Корецький жіночий монастир (60-ті – середина 80-х років ХХ ст.)

У статті розкриті форми та методи тиску радянської влади на жіночий монастир. За умов антирелігійної політики висвітлено становище монастиря та його функціонування, показана діяльність ігумень монастиря та їх особистий вклад у розвиток обителі. Проаналізовано соціально – демографічні показники, фінансово-господарську діяльність черниць, місце монастиря у розвитку православ'я на Рівненщині.

Ключові слова: *Корецький жіночий монастир, місцеві органи влади, антирелігійна політика, ігуменя, архієпископ Волинський та Рівненський*

In the article there are uncovered the forms and methods of pressure by Soviet power on a nunnery. Within the antireligious policy there was revealed the condition and functioning of the nunnery, shown the activity of Mothers Superior in the nunnery as well as their personal contribution to the cloister's development. There were also analyzed the social and demographic activities, financial and business management of nuns, and the place of the nunnery in the development of Orthodoxy throughout Rivne region.

Key words: *the Korets Nunnery; local bodies of power; antireligious policy; nun; the Archbishop of Volyn' and Rivne.*

В статье раскрываются формы и методы давления советской власти на женский монастырь. В условиях антирелигиозной политики освещено состояние монастыря и его функционирование, показана деятельность игумений монастыря и их личное вложение в развитие обители.

Проанализированы социально-демографические показатели, финансово-хозяйственная деятельность монахинь, место монастыря в развитии православия в Ровенской области.

***Ключевые слова:** Корецкий женский монастырь, местные органы власти, антирелигиозная политика, игуменья, Архиепископ Волынский и Ровенский.*

Після масової ліквідації православних монастирів на території України в кінці 50-х – на початку 60-х рр. ХХ ст. на Рівненщині був збережений один із дев'яти монастирів, які продовжили своє функціонування в умовах атеїзації населення та ворожого ставлення влади до релігії як такої. У м. Корець був не просто один із «міцних горішків», який виявився не підсильний для радянської влади, тут був зосереджений один із осередків православ'я того часу – Троїцький жіночий монастир. В досліджуваний період монастир займав чільне місце у процесі суспільного розвитку, впливаючи на духовно-релігійний розвиток місцевого населення.

Вивченням історії православ'я, зокрема історії православних монастирів на Волині займалися такі науковці як С.І. Жилюк, М.Ю Костриця [21], В.Рожко [23] та ін., проте досі маловідомі факти та процеси, що відбувались у Корецькому жіночому монастирі під час політичної «відлиги» та «застою». Основною джерельною базою дослідження є документи неопублікованих архівних джерел, що зберігаються у Державному архіві Рівненської області, матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України.

Мета дослідження полягає в з'ясуванні місця та ролі Корецького жіночого монастиря крізь призму державно-церковних відносин та аналізі його діяльності. Для досягнення мети були поставлені наступні завдання: розкрити форми та методи тиску державних органів на монастир, показати становище монастиря за умов антирелігійної політики та його розвиток, проаналізувати соціально-демографічні показники та фінансово-господарську діяльність черниць, показати вплив монастиря на населення регіону.

Протягом другої половини 50-х років – початку 60-х років в УРСР були знищені 27 монастирів та скитів. Тільки протягом 1959-1960 рр. в республіці

ліквідували 21 монастир та скит. Станом на 1 січня 1961 р. в УРСР функціонували 4 чоловічих та 15 жіночих монастирів. Вже на початку 1962 р. вже було 13 монастирів, протягом цього ж року ліквідували 4 [22, с.114, 151].

У 1960 р. на Рівненщині був ліквідований Дерманський жіночий монастир, черниць якого перевели до Корецького монастиря. При ліквідації, все що мало музейну цінність було передано в Рівненській обласний музей, а саме рукописи, стародруки, рідкісні бібліографічні книги, старовинний живопис 17-18 ст., народні вишивки [2, арк. 155].

У листі від 6 червня 1960 р. до Уповноваженого Г.П. Пінчука Архієпископ Волинський та Рівненський Панкратій звітує про виконання вказівок щодо переведення насельниць Устенського жіночого монастиря в Корецький монастир: «...насельниці Устенського монастиря після проведеної у них пояснюючої роботи, в процесі якої було вказано, що кожна з них незалежно від того переїздить в Корецький монастир чи бажає поїхати до рідних буде видано по 1000 руб....прийняли новину про переселення хоча із скорботою, проте разом з тим із впокоренням, але настоятельниця Корецького монастиря – черниця Людмила ці новини ...прийняла не дуже люб'язно і спочатку була проти огляду приміщення, які використовували під господарські потреби...» [2, арк. 106]. Черниці, що переїхали, були розміщені у пральні, кімнатах для гостей, кімнаті для комори, у приміщенні колишньої бані. Розміщення за свідченнями самого архієпископа відбувалось з деякою «натяжкою» у вже зайняті келії, без особливих ексцентричних виступів зі сторони переселених [2, арк. 108]. Варто зазначити, що 1959 р. до Корецького монастиря були переселені близько 60 черниць із ліквідованого Кременецького жіночого монастиря [4, арк. 54].

Після того, як монастир був вщент укомплектований черницями, очевидно, що влада не мала наміру полишити у спокої обитель, оскільки кінцевою ціллю була ліквідація осередку чернецтва. Уповноважений Ради у справах релігійних культів при Раді Міністрів УРСР К.Полонник, після відрядження в Рівненську область, у листі в ЦК КП України в 1961 р.

повідомив, що у м. Корець близько 180 насельниць та секретарі райкому партії хочуть його закрити якнайшвидше, але «чіткого, продуманого плану заходів ще не склали. Між тим, цей монастир міцний горішок... Потрібна глибока, ґрунтовна ревізія фінансової і господарської діяльності монастиря. Можливо, вона викриє фінансові і господарські махінації монастиря, дасть матеріал для розгрому його керівництва, для розкладу обителі і її дискредитації в очах віруючих, для створення серед монахинь такого настрою, щоб вони швидше кидали монастир...Треба також широко використати пресу, публікуючи викривальні матеріали про діяльність монастиря, максимально дискредитуючи його в очах віруючих» [22, с. 118-1191]. Крім того, у жовтні 1962 року від Ради в справах Російської православної церкви (далі РСРПЦ) до уповноваженого РСРПЦ у Рівненській області була надіслана інформація «Про самоліквідацію Браїлівського жіночого монастиря» у Вінницькій області, із прямою вказівкою: «... вважаємо за доцільне рекомендувати, щоб Ви та місцеві радянські органи використали по можливості в своїй роботі по ліквідації монастирів, що ще діють на території вашої області, форми та методи роботи, які застосовувались у Вінницькій області при закритті монастиря» [4, арк. 85].

Першими кроками місцевої влади було прийняття Корецьким райвиконкомом 15 листопада 1961 р. рішення про вилучення двохповерхового житлового корпусу в монастиря, на основі того, що приміщення до війни належало навчальному закладу [4, арк. 42]. У скарзі ігумені до уповноваженого від 2 лютого 1962 р. спростовується дана підстава: «...вилучене приміщення ніколи не було зайняте школою, в ньому мешкають по 30-40 років без виїзду до цього часу престарілі черниці у віці до 70-80 років. Ніхто із старожил міста не зможе добросовісно стверджувати про неіснуючі факти і ніякими документами неможливо довести, що наш гуртожиток коли-небудь займався школою» [4, арк. 54]. Проте, рівненський облвиконком 20 серпня 1962 р. погодився з рішенням райвиконкому про вилучення приміщення. [4, арк. 76]. У березні 1962 р. у

монастиря був відібраний садок та город в розмірі 4,5 га та передані середній школі [4, арк. 56].

Не один раз у монастирі проводили огляд санітарно-епідеміологічні комісії. За висновками одного з них від 16 вересня 1961 р. був складений акт про невідповідність санітарних умов для проживання в монастирі. В акті зазначалось: «В монастирі нараховується 183 черниці, що розміщені у двох корпусах та 5-ти будинках. В середньому на кожен черницю приходиться по 5 метрів квадратних житлової площі, тобто в два рази менше санітарно гігієнічних норм...» [4, арк. 36]. Очевидно, що незадовільні умови проживання у монастирі та поширення хвороб, про які писала комісія, були однією з причин змусити насельниць монастиря покинути його. Але формально місцева влада суперечила сама собі, оскільки, звільняючи корпус для школи, умови проживання черниць вкрай погіршувались, зважаючи на те, що ігумені потрібно було розмістити 60 черниць, які проживали у вилученому в 1962 р. корпусі.

Із розмови з ігуменею 12 жовтня 1962 р. уповноважений Рівненської області РСРПЦ та зам. уповноваженого Ради по УРСР після огляду приміщень монастиря «...почали переконувати Вельсовську в тому, що якщо вона не бажає займати столову (для поселення туди черниць із відібраного приміщення – Л.З.), хоча остання знаходилась в приміщенні домової церкви та кімнати для гостей, то тоді нехай відпустить монашок, вихідців з Корецького району, батьки та рідні яких просять повернутись до них. Тоді не буде у Вас тісно, як Ви стверджуєте, а їй не буде необхідності ремонтувати житлові приміщення, які зайняті Вами під склади. Вельсовська на це переконання відповіла роздратовано: «Ніхто нікуди не поїде. Я це стверджую, можете викликати будь-кого з них і вона Вам підтвердить мою думку» [4, арк. 83].

В таких умовах тиску зі сторони влади особистість ігумені монастиря, її непіддатливість та стійкість, викликає захоплення. Після медогляду в монастирі у жовтні 1962 р., коли був складений акт про госпіталізацію

хворих на туберкульоз та заразно-шкірні хвороби у кількості 12 чоловік, настоятельниця категорично відмовила, заявивши, що вони не потребують госпіталізації [4, арк. 78]. Очевидно, що медична допомога для черниць була скоріше одним із шляхів їх відлучення від монастиря, ніж їх оздоровлення.

Ігуменя Людмила або Вельсовська Надія Михайлівна народилась у 1889 р. в м. Дніпропетровську. В 1936 р. закінчила фінансово-економічний факультет Дніпропетровського Металургічного Інституту. В 1957 р. пострижена в мантію намісником Почаєвської Лаври Архімандритом Севастьяном. В 1953 р. Архієпископом Львівським та Тернопільським Панкратієм була призначена послушницею, секретарем монастиря. 1 травня 1958 р. наказом Архієпископа Волинського та Рівненського Панкратія призначена настоятельницею монастиря [5, арк. 190-191].

Крім тиску з боку органів влади, ігуменя попала «у немилість» архієпископа Панкратія. Він звинувачував ігуменю Людмилу у тому, що вона не радилась в управлінні монастирем із Собором 12 членів-черниць; не фіксує прийняті постанови і затверджує їх в архієпископа; звинувачував її у непослусі та надиманні. Архієпископ підсумовує все вищесказане наступним: «безумовно, подальше перебування монахині Людмили на посаді настоятельниці Корецького монастиря я знаходжу неможливим...» [2, арк. 108]. 10 травня 1962 р. Архієпископ Волинський та Рівненський Панкратій зарахував настоятельницю поза штат, зазначивши: «Зважаючи на Вашу старчу неміч та тривалу хворобу – звільняю Вас від настоятельниці Корецького Св. Троїцького монастиря...Виконувати обов'язки управління монастиря тимчасово доручаю Духовному Собору монастиря на чолі із скарбником, черницею Михаїлою (Пилипчук)» [3, арк. 24].

І у цьому випадку настоятельниця відстояла свої права. 17 травня 1962 р. направила скаргу в Московську Патріархію наступного змісту: «Доношу Вашій Святості, що я поза штат не просилась, старчої немочі не маю, а хворіти може кожна людина: була хвора, а тепер здорова» [3, арк. 28]. Таким чином, керуючий справами Московської патріархії Кипріян скасував

зачислення поза штат ігумені, обґрунтувавши це: «...так як призначення та звільнення керуючих осіб в монастирях проводиться рішенням Патріарха, а не Єпархіальних архієреїв, то на даний час розпорядження Пресвятого є не відповідним законному стану речей» [3, арк. 26]. Пізніше архієпископ пише: «Не один раз я розкаювався і на даний час дуже засмучений, що поставив настоятельницею Корецького монастиря черницю Людмилу. Не один раз я ковтав гірку пігулку від цієї гордої, лицемірної і не достойної звання черниці...» [3, арк. 51].

Ігуменя не йшла на компроміс і з владою, так у 1966 р. уповноважений у справах релігійних культів по Рівненській області П.С.Калініченко характеризує її: «По своїм переконанням фанатик церковної ідеології. Неодноразово висловлювала незадоволення обмеженням діяльності монастиря, що передбачено радянським законодавства про культу. В своїх діях намагається не рахуватись з Корецькою міськрадою і її вказівками... В політичному відношенні, як громадянин СРСР, ненадійна якщо не сказати, що вона налаштована по-антирадянськи...» [5, арк. 192].

Про «зухвалу поведінку» ігумені Людмили знали і у ЦК КПУ [22, с.157], проте завдяки такому «зухвальству» та опору монастир залишався осередком православ'я, та, що не менш важливим було на той час, – просто існував.

Ігуменя постійно подавала клопотання про визнання Троїцького монастиря пам'ятником архітектури. Протягом 1958-1961 р. у монастирі було 3 комісії, що визнали архітектурну цінність монастиря, склали відповідні акти, проте на облік монастир не брали. Причину цього монахиня Людмила пояснює «...через енергійний, проте зовсім безпідставний протест місцевих органів влади, які не хотіли позбавитись значної орендної плати. Таким чином, пам'ятник архітектури залишився в числі комунальних будівель м. Корець...» [8, арк. 2].

З 1965 р. зважаючи на складне матеріальне становище монастиря ігуменя подає постійні клопотання про повернення присадибної ділянки

монастирю та відібраного житлового корпусу. Райвиконком не зважаючи на законні обґрунтування ігумені щодо володіння даних об'єктів монастирем відмовляв і створював, за словами настоятельниці, систему «тяганини» [8 арк. 4]. Тільки у 1967 р. монастирю повернули 0,42 га фруктового саду, на якому були розміщені комора, котельня, баня-пральня, корівник-конюшня та силосна яма [16, арк. 3].

З 1 липня 1969 р. Рівненський обласний відділ архітектури визнав архітектурну цінність монастиря, у зв'язку з чим він був взятий на облік як пам'ятник архітектури [16, арк. 3].

Після смерті ігумені Людмили у 1970 р., настоятельницею монастиря стала Ільчук Наталія, яка вже у 1968 - 1969 р. виконувала обов'язки замісниці ігумені. Уповноважений у Рівненській області Г.П.Личковаха у звітно-інформаційному докладі у 1968 р. характеризував черницю: «...ця кандидатура не внушає довіри і продовжує традиції ігумені Людмили» [7, арк. 21]. Її наставництво тільки укріпило позиції та сприяло розвитку монастиря.

Загалом у 1972 р. в Корецькому монастирі було 139 черниць та священнослужителів. За такої кількості це був другий із 9 монастирів по УРСР після Покровського жіночого (м. Київ), в якому їх було 153. Проте, якщо за віком у Покровському після 60 років було 105 чол. (69%), то в Корецькому - 65 чол., тобто майже 47%. На той час у Корці із всіх монастирів була найбільша кількість працездатних черниць. Третю позицію монастир займав за сумою поступлення фінансів (після Покровського та Фроловського, м. Київ). У київських монастирях найбільша частина фінансів поступала від культової та господарської діяльності монастирів, коли Корецький половину своїх фінансових надходжень отримував через поштові перекази. Крім того, порівняно з іншими монастирями УРСР Корецький монастир отримував велику кількість поштових посилок [25, арк. 29-32, 39].

Вперше в історії обителі ігуменя Корецького монастиря брала участь в роботі Помісного Собору Російської православної церкви, що був скликаний

у 1971 р. для обрання нового Патріарха. У 1970-ті роки за ігумені Наталії після довгої перерви були поновлені чернечі постриги, а також монастирські традиції, такі як освячення землі, пасіки та городу на свято П'ятидесятниці, спів кожної неділі після акафіста перед шанованою іконою «Поручниця грішних», обнесення цієї ікони навколо монастиря в перший день місяця старшою черницею. За ігумені Наталії була дозволена прописка послушниць в монастирі, проведені великі роботи по будівництву нових господарських приміщень [24, с. 23-24].

Не зважаючи на поступове відродження культової діяльності монастиря, місцеві органи влади разом із повноваженим та комісією сприяння райвиконкому з дотримання законодавства про культури розробляли спеціальні заходи по покращенню контролю за діяльністю монастиря. Так, в 1976 р. регулярно контролювався стан паспортного режиму і надходження грошей в монастир, вивчались зв'язки монастиря з місцевим населенням та іншими монастирями, вивчалась проповідницька діяльність, склад паломників та віруючих. Разом з працівниками облфінвідділу була проведена фінансова перевірка в монастирі [13, арк. 40].

Настоятельниця тісно підтримувала зв'язки із архієпископом, екзархом України, та Московською патріархією. На великі свята вона запрошувала місцеве духовенство та духовенство з інших областей. Наприклад, в 1977 р. монастир відвідали декілька разів архієпископ Волинський та Рівненський Даміан, екзарх України Філарет, архієпископ Кримський та Симферопольський Леонтій, двічі відвідав монастир Іреней – представник Московської патріархії в Канаді [14, арк. 4]. В 1975 р. ігуменя разом із черницями та монастирським хором відвідала двічі Почаївську Лавру. Монастир підтримував зв'язки із Одеським Митрополитом Сергієм, архієпископом Івано-Франківським і Коломийським Йосипом, Ризьким монастирем та ін.

4-5 жовтня 1980 р. в Корецькому жіночому монастирі відбувалось церковне богослужіння на честь 100-ліття встановлення і освячення

монастиря в 1830 р. Керував святковими службами архієпископ Волинський і Рівненський Даміан. Брала участь три благочинних: Корецький, Дубнівський, Здолбунівський. Крім того, в богослужінні брали участь архієпископи і єпископи із Умані, Житомира, Вінниці, Кировограду, намісник Почаєвської Лаври, ігумені Мукачевського, Київського, Одеського монастирів. На вдячній молебні від імені патріарха Пімена на честь 100-річчя освячення Троїцької церкви і відновлення монастиря були нагороджені: Троїцький храм – орденом Володимира I ступеня (золотий), з врученням патріаршої грамоти; Ігуменя Наталія – орденом Володимира II ступеня (срібний) з врученням грамоти; Корецький благочинний Я.В. Антонюк за миротворчу діяльність і проповідництво, а також за написання історії Корецького монастиря – орденом Сергія Радонежського II ступеня (срібний). Два регента і скарбник були нагороджені єпархіальними грамотами [18, арк. 131-132].

18 червня 1981 р. на внутрішньо монастирське свято «Поручниця грішних» був запрошений екзарх України, архієпископи і єпископи із Калиніна, Вінниці, Луцька і близько 120 священників із Рівненської, Житомирської, Вінницької, Житомирської, Тернопільської та інших областей [27, арк. 76].

Подібні зовнішні зв'язки монастиря активізували внутрішньо церковне життя, впливали на місцеве населення. У 1981 р. уповноважений у справах релігійних культур у Рівненській області Сулима Є.К. інформує у листі голову Ради у справах релігій М.П.Колесника: «Необхідно відмітити, що Філарет раніше відвідував монастир один раз в 3-4 роки, то за останні два роки він побував 3 рази, що різко відображається на активізації церковників і віруючих. Прохання до Ради по можливості обмежити такі поїздки Філарета в монастир, а також відвідування священнослужителів з інших областей» [27, арк. 76-77].

В порівнянні з іншими районами області у Корецькому районі протягом середини 60-х – 80-х років були найвищі показники обрядовості

серед населення в релігійних обрядах хрещення дітей, укладення шлюбу та поховання за церковною традицією. Наприклад, у 1973 р. середні показники по області з релігійної обрядовості були: хрещення дітей – 49,34%, поховання – 63,63%, шлюб – 13,78%. У Корецькому районі: хрещення дітей – 74,46%, поховання – 87,07%, шлюб – 40,09% [10, арк. 1; 19, арк. 10].

Станом на 1 січня 1979 р. у комплекс архітектурного саїтника входили 2 храми (Храм в ім'я Святої Трійці та Храм в ім'я Предтечі і Хрестителя Івана), 1 дзвіниця та 5 житлових корпусів [16, арк. 2]. В 1969-1971 рр. у храмах були проведені великі реставраційні роботи, проведений зовнішній ремонт покрівлі та стін, здійснено позолочення куполів та хрестів [16, арк. 2].

24 жовтня 1980 р. Рівненським облвиконкомом, а 27 жовтня 1980 р. Держбудом УРСР весь комплекс Корецького жіночого монастирю був утверджений як пам'ятник архітектури XVI-XVIII. Враховуючи новий статус монастиря, як пам'ятника архітектури, в 1981 р. монастирю була повернена частина монастирського саду, на якому розміщувались жилі корпуси і господарські побудови, і земля під цим будівництвом [1, арк. 52-53].

В червні 1984 р. Патріархом Піменом Корецькому монастирю була надана ставропігія, тобто безпосереднє підкорення Патріарху [24, с. 27-28].

На початку 1980 р. в Корецькому монастирі було 116 черниць та священнослужителів і серед 9 монастирів УРСР це була найбільша кількість. В Покровському жіночому монастирі (м. Києва) на той час було вже 98 чол., з кількістю непрацездатних 70 чол. За період 1970-1979 рр. у Покровський київський монастир потупило тільки 8 осіб. У Київському Флоровському жіночому монастирі було 55 чол., з них 39 непрацездатних. У Мукачевському монастирі Закарпатської області, де у період 1960-1969 рр. поступило 4 особи, а протягом 1970-1980 – жодної, було 114 черниць та 3 священнослужителя, із них 39 непрацездатних (У 1972 р. у Миколаївському монастирі (м. Мукачево) було 122 чол., серед них 46 непрацездатних). У всіх інших монастирях УРСР у 1980 р. кількість чернецтва коливалась від 40 до

70 осіб. Всі монастирі фінансові прибутки отримували переважно від пожертвувань та продажу культових речей. Наприклад, Покровський монастир від загальної суми надходжень 329,3 тис. руб., отримував 202, 4 тис. руб. від пожертвувань та продажу культових речей; Флоровський – 100 тис. руб. від загальної суми надходжень 186,1 тис. руб. [26 арк. 29, 54, 56-57].

В Корецький монастир протягом 1961 – 1974 рр. не було жодного поступлення [11, арк. 30]. В період із 1975 по 1978 р. – 3 черниці, у 1979 р. – 9 черниць з умовою, що після проходження стажу чернечого служіння виїдуть за межі СРСР в монастир м. Єрусалима [15, арк. 17]. У листі до Голови РСР при РМ УРСР від 1980 р. Митрополит Філарет зазначив, що «За останні роки був даний дозвіл на прописку в Київські Покровський та Флоровський монастирі, а також в Корецький монастир. Проте, за цей час в тих же монастирях померло набагато більше, та монастирі не відчули поповнення, Так наприклад в Корецький монастир прописано 12, а померло 15. В мою адресу поступають докори, що я не турбуюсь про стан монастирів на Україні» [27, арк. 6].

Отже, в монастирі з кожним роком йшла тенденція до зменшення кількості черниць. Через відсутність постійного поновлення складу збільшувалась кількість літніх насельниць. Так наприклад, за даними 1982 р., коли в монастирі нараховувалось 110 насельниць (станом на 1 січня 1962 р. було 176 насельниць), з них до 30р. – 5 чол.; до 40 р. – 11 чол.; до 50 р. - 6 чол.; до 60 р. – 27 чол.; більше 60 р. – 61 черниця (з них 34 непрацездатні) [20, арк. 7]. За даними ігумені в період з 1962 р. до 1982 р. в монастирі померло 98 чоловік [27, арк. 62].

У листі від 28 січня 1981 р. на ім'я Голови РСР та до Митрополита Філарета Ільчук Наталія описує стан справ у монастирі та скаржиться, що не може отримати задоволення поставлених нею життєво-важливих монастирських потреб – прописки бажаючих поступити в монастир. Далі у листі: «В даний час Корецький монастир почуває потребу у фізичній силі, оскільки потрібно щоденно нести турботу про забезпечення 60-ти

непрацездатних літніх жінок, в числі яких є 7 інвалідів, в обслуговуванні церковних служб, в утриманні потрібної чистоти і порядків у храмів, жилих корпусів і території монастиря, забезпечити його щорічно поточним ремонтом...». Проте труднощі, з якими зіштовхнулась настоятельниця у цьому питанні не можна назвати інакше як «тяганина». Далі вона продовжує: «В даний час, бажаючих поступити в монастир 10 душ...30 липня 1979 року я зверталась з листом–проханням до уповноваженого Сулими та голови Корецького райвиконкому Войчака В.М., питаючи їх дозволу на прописку в монастир поіменних осіб. Корецький Райвиконком в усній формі нам відповів, що, в принципі, не проти прописки..., проте не вирішують даного виду питання, оскільки діючі монастирі та храми знаходяться у віданні відділу облвиконкому у справах релігії і тільки з його дозволу можуть бути дані вказівки про прописку. 14 лютого ми отримали відповідь від уповноваженого у справах релігії Рівненського облвиконкому Сулими, де рекомендувалось по питанню прописки в монастир звернутись безпосередньо в Корецьку міськраду і райвиконком. Коли знову звернулись в Корецький райвиконком та міськвиконком, то отримали відповідь, що для того, щоб прописати осіб необхідно ще письмове клопотання про них вищестоящого духовного керівництва. На моє прохання 23 лютого 1980 року до Волинсько-Рівненської єпархії архієпископ Даміан вислав своє клопотання на ім'я голови райвиконкому. З аналогічними листами зверталась до Святого Пімена... та Митрополита Філарета..., де просила про клопотання перед Радою у справах релігії при Раді Міністрів СРСР і УРСР у вирішенні питання прописки в монастирі. У відповідь на прохання Патріарх Пімен повідомив, що Рада у справах релігії, згідно існуючої домовленості, не заперечує про прописку поіменних осіб, у зв'язку з чим вислав своє пояснення Рівненському відділу облвиконкому у справах релігії. З того часу пройшов рік ...» [27, арк. 60-61].

Прибуток монастир отримував від продажу свічок, церковного відвару, проскур, молитвословних, тарілично-чашних пожертвувань. Крім того,

пожертвування надходили від єпархіального архієрея, від різних осіб через пошту. Видатки розподілялись на утримання служителів культу, закупівлю свічок, муки для проскур, церковного відвару, ремонт та утримання приміщень, на утримання насельниць монастиря, відрахування у фонд миру та охорони пам'ятників історії і культури, редакцію «Журнал Московської патріархії» за духовну літературу та ін. [16, арк. 8-10]. З кожним роком збільшувалась кількість прибутків у монастирі. Так наприклад, в 1962 р. загальна сума надходжень в монастир становила 17959 руб., 1966 р. – 38808 руб., 1972 р. – 93332,2 руб., 1976 р. – 105556,8 руб, 1980 – 189500 руб. Досить велику частку цих грошових надходжень становили поштові перекази у 1962 р. – 4503 руб. (25%); 1972 р.- 41416 руб. (44%); 1976 р. – 49075 (46,5%); 1980 р. – 96700 руб. (51%) [4, арк. 46; 6, арк. 4; 9 арк. 5; 12, арк. 7; 26, арк. 42]. Фінанси надходили із різних областей республіки, а також інших територій Союзу, наприклад, Чуваської АРСР, Татарської АРСР, Тульської, Ростовської областей та ін. [27, арк. 79].

Черниці монастиря крім того, що працювали у колгоспі, утримували своє індивідуальне господарство. У своєму проханні про прописку черниць до В.А.Куроєдова ігуменя зазначила: «Наш монастир взяв на себе зобов'язання від свого індивідуального господарства збільшити виробництво і здачу м'яса державі, рахуючи це свої патріотичним вкладом в спільну державну справу. Наші труди були відмічені і позитивно схвалені Першим секретарем ЦККПУ тов. Щербицьким, Головою Ради Міністрів УРСР Ляшко...Доповідаю вам і у вашому лиці Радянському Уряду, що наша праця увінчалась новими успіхами: до 1977 р. ми здавали 1 т. 138 кг, то в 1978 р. вже здали 2 тони 332 кг на суму 4, 476 рублів. В 1979 р. ми збільшили здачу м'яса до 4 тон 105 кг на суму 6475 руб., а в 1980 р. здали Державі 6 тон і 7 кг м'яса на суму 11158 рублів» [27, арк. 72-73]. Станом на 1 січня 1982 р. в господарстві монастиря нараховувалось 3 корови, 15 свиней, 1 теля, 2 вантажних та 3 легкових автомобіля [20, арк. 7].

В монастирі черниці займали різні статуси в залежності від того, яку діяльність виконували: скарбник, економка, регент, золотошвейна, проскурниця, співачка, пономарка, кухарка, церковниця, келійниця, секретар, читець, кочегар, корівниця та ін.. Станом на 1 січня 1980 р. 120 черниць монастиря мали наступну світську освіту: середню – 6 чол., н/середню – 9 чол., початкову – 40 чол., м/грамотні – 57 чол., неграмотні – 8 чол. За національністю вони були: українки – 106 чол., росіянки – 9 чол., білоруси – 2 чол., мордовка – 1 чол., молдаванка – 2 чол. [17, арк. 11-18].

Крім насельниць, у монастирі були священнослужителі. Так, станом на 1 січня 1980 р. духовником монастиря з 1966 року був ігумен Тімон (Троц Тихон Клементійович 1909 р.н); протоієреї Мельничук Федір (1933 р.н) та Богаченко Йосип (1937 р.н.), які поступили в монастир у 1974 р.; диякон Онищук Микола (1937 р.н.) перебував в монастирі з 1978 р. [17, арк. 5].

Таким чином, Корецький монастир зумів вистояти за умов радянської пропаганди та прямого адміністрування, і не останню роль у цьому зіграли головні настоятельниці монастиря. Зважаючи на поступовий соціально – економічний, та перш за все духовний розвиток, монастир як осередок православ'я, займав чільне місце як у регіоні, так і за межами республіки.

Джерела та література

1. Державний архів Рівненської області (далі – ДАРО), ф. р-204, оп. 8, спр. 1881.
2. ДАРО, ф. р-204, оп. 11, спр. 426.
3. ДАРО, ф. р-204, оп. 11, спр. 537.
4. ДАРО, ф. р-204, оп. 11, спр. 573.
5. ДАРО, ф. р-204, оп. 12, спр. 142.
6. ДАРО, ф. р-204, оп. 12, спр. 149.
7. ДАРО, ф. р-204, оп. 12, спр. 162.
8. ДАРО, ф. р-204, оп. 12, спр. 168.
9. ДАРО, ф. р-204, оп. 12, спр. 204.
10. ДАРО, ф. р-204, оп. 12, спр. 209.

11. ДАРО, ф. р-204, оп. 12, спр. 244.
12. ДАРО, ф. р-204, оп. 12, спр. 245.
13. ДАРО, ф. р-204, оп. 12, спр. 262.
14. ДАРО, ф. р-204, оп. 12, спр. 267.
15. ДАРО, ф. р-204, оп. 12, спр. 274.
16. ДАРО, ф. р-204, оп. 12, спр. 280.
17. ДАРО, ф. р- 204, оп. 12, спр. 295.
18. ДАРО, ф. р-208, оп. 8, спр. 1605.
19. ДАРО, ф. 454, оп 3, спр. 1013.
20. ДАРО, ф. р-1025, оп. 1 спр. 978.
21. Жилюк І. С., Костриця М. Ю. Монастирі Волині: Історико-краєзнавчий нарис. – Житомир: М. А. К. Лтд, 1996. – 64 с.
22. Пащенко В. Православна церква в тоталітарній державі. Україна 1940-початок 1990-х років: Монографія. – Полтава: АСМІ, 2005. – 630 с.
23. Рожко В. Православні монастирі Волині і Полісся: Історико-краєзнавчий нарис. – Луцьк: 2000. – 692 с.
24. Свято-Воскресенский Троицкий Корецкий Ставропигиальный женский монастырь. – Сергиев-Посад: Патриарший издательско-полиграфический центр, 2003. – 48 с.
25. Центральний державний архів вищих органів влади та управління (далі – ЦДАВО України), ф. 4648, оп. 6, спр. 132
26. ЦДВО України, ф. 4648, оп. 7, спр. 132.
27. ЦДВО України, ф. 4648, оп. 7, спр. 165.